

Lasten ja nuorten kasvun tukeminen

**Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet 2011 ja
Tampereen kaupungin koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan
toimintasuunnitelma**

Opetushallituksen määräykset ja ohjeet 2011:1

Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet 2011 ja Tampereen kaupungin koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelma

Sisältö

1 Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämisen lähtökohdat	4
1.1 Arvopohja ja tehtävä	4
1.2 Aamu- ja iltapäivätoimintaa ohjaavat linjaukset	4
1.2.1 Kuntakohtaiset strategiat	5
1.2.2 Toiminta-ajatus	5
2 Aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitteet	6
2.1 Kodin ja koulun kasvatustyön tukeminen	6
2.2 Hyvinvoinnin, tunne-elämän, ja sosiaalisen kehityksen tukeminen	6
2.3 Eettisen kasvun tukeminen	7
2.4 Osallisuuden, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistäminen sekä sosiaalinen vahvistaminen	7
3 Aamu- ja iltapäivätoiminnan sisältö	8
4 Tukea tarvitsevat lapset aamu- ja iltapäivätoiminnassa	9
4.1 Aamu- ja iltapäivätoiminta yleisen, tehostetun ja erityisen tuen aikana	9
4.2 Yhteistyö toiminnan järjestämisessä	11
5 Toiminnan järjestäminen, suunnittelu ja arviointi kunnassa	12
5.1 Aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestäminen	12
5.1.1 Toiminta-aika	13
5.1.2 Toimintamaksu	13
5.1.3 Toiminnasta tiedottaminen ja toimintaan hakeminen sekä valintakriteerit	14
5.1.4 Lapsiryhmän koko	14
5.1.5 Henkilöstön resursointi, henkilöstön rakenne ja ohjaajien kelpoisuus	14
5.1.6 Ohjaajien rikostaustan selvittäminen ja ohjaajien perehdyttäminen	14
5.1.7 Välipalan järjestäminen	15
5.1.8 Pelastussuunnitelma	15
5.1.9 Vakuutusasiat	15
5.1.10 Tilaajan ja tuottajan välinen työnjako palvelujen järjestämisessä	15
5.2 Toiminnan suunnittelu ja arviointi	16
6 Aamu- ja iltapäivätoiminnan yhteistyö ja tiedonkulku	17

6.1 Yhteistyö huoltajien ja koulun kanssa	17
6.2 Lasta koskevien salassa pidettävien henkilötietojen luovuttamiseen liittyvä menettely	17
6.3 Moniammatillinen oppilashuoltotyö	17
6.4 Yritysten ja yhteisöjen kanssa tehtävä yhteistyö, markkinointi ja sponsorointi aamu- ja iltapäivätoiminnassa	17
6.5 Rekisterivastuut	18

LIITE

Rekisterivastuut

1 Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämisen lähtökohdat

Aamu- ja iltapäivätoiminnalla tarkoitetaan perusopetuslain¹ mukaista perusopetuksen oppilaille suunnattua ohjattua toimintaa, jonka kokonaisuudesta kunta vastaa. Perusopetuslain mukaisesti Opetushallitus päättää aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä antamalla toimintaa varten perusteet².

Aamu- ja iltapäivätoiminta tulee järjestää näiden perusteiden mukaisesti. Näissä perusteissa käytetään aamu- ja iltapäivätoiminnassa olevasta perusopetuksen oppilaasta nimitystä lapsi. Toiminnassa lapsi ei ole oppilaan roolissa.

Luvussa 4 käytetään oppilas-nimitystä, kun viitataan perusopetuksessa määriteltyyn oppimisen ja koulunkäynnin tukeen.

Tampereen kaupungin osuus on erotettu valtakunnallisesta suunnitelmasta kursivoituna. Kuntakohtaisessa koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelmassa käytetyt termit määritellään siten, että toiminnan järjestäjällä tarkoitetaan kaupunkia, palveluntuottajalla tarkoitetaan yksityistä tai julkista palveluntuottajaa ja toimintapaikalla paikkaa, missä koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta käytännössä tapahtuu.

1.1 Arvopohja ja tehtävä

Aamu- ja iltapäivätoiminta pohjautuu perusopetuksen arvoihin, joita ovat ihmisoikeudet, tasa-arvo, demokratia, luonnon monimuotoisuuden ja ympäristön elinkelpoisuuden säilyttäminen sekä monikulttuurisuuden hyväksyminen.

Toiminnan tulee perusopetuksen tavoin edistää yhteisöllisyyttä, vastuullisuutta sekä yksilön oikeuksien ja vapauksien kunnioittamista.

Aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämisen yhteiskunnallisena lähtökohtana on turvallisen kasvuympäristön tarjoaminen lapselle. Toiminnan keskeisenä tarkoituksena on tukea lapsen kasvua ja kehitystä sekä tukea myös perhettä ja koulua niiden kasvatustehtävässä. Aamu- ja iltapäivätoiminnan tehtävänä on lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäminen seuraavista näkökulmista:

- * Lapsen vapaa-ajan toiminnan ohjaaminen
- * Lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen
- * Lapsen koulunkäynnin ja oppimisen tukeminen
- * Varhainen puuttuminen ja sosiaalinen vahvistaminen

1.2 Aamu- ja iltapäivätoimintaa ohjaavat linjaukset

Aamu- ja iltapäivätoiminnalla pyritään vähentämään lasten yksinäistä aikaa ilman turvallisen aikuisen läsnäoloa ja ohjausta ennen ja jälkeen koulupäivän. Toiminnan järjestämiseen liittyvien ratkaisujen, toimintatapojen ja toimintaympäristön tulee tukea asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Aamu- ja iltapäivätoiminnassa huolehditaan toimintaympäristön turvallisuudesta ja siitä, että lapset eivät joudu kiusaamisen, häirinnän tai väkivallan kohteiksi.

Aamu- ja iltapäivätoiminta vahvistaa lasten itseluottamusta ja monipuolisten vuorovaikutustaitojen kehittymistä. Se innostaa ja tukee lapsia myös omien vahvuuksien

¹ Perusopetuslaki (628/1998) 48 a, b, c, d, e ja f § (1136/2003)

² Perusopetuslaki 48 a § 3 mom. (1136/2003)

löytämiseen ja oman osaamisen kehittämiseen. Toiminta valmentaa itsestä huolehtimiseen ja antaa mahdollisuuksia luovaan itsensä toteuttamiseen. Hyvin ja laadukkaasti järjestetty aamu- ja iltapäivätoiminta ohjaa lasten tarpeet ja edellytykset huomioon ottaen lapsia kasvamaan vähitellen aktiiviseen, terveelliseen ja kestäväan elämäntapaan sekä elämään kansainvälistyneessä ja teknologisoituneessa maailmassa.

Toiminnan suunnittelussa otetaan huomioon sekä yksilölliset että yhteisölliset näkökohdat. Aamu- ja iltapäivätoiminta on ryhmätoimintaa, ja ryhmää ohjaavat säännöt ja arvot muovaavat osaltaan lasten sosiaalista kasvua. Tavoitteena on tarjota lapsille heidän tarpeitansa vastaavaa, monipuolista ja virkistävää toimintaa sekä antaa myös mahdollisuus lepoon ja itsekseen olemiseen. Koulupäivän aikana tapahtuneet asiat ja lasten omat kokemukset tulee mahdollisuuksien mukaan ottaa toiminnassa huomioon.

Aamu- ja iltapäivätoiminta tulee rakentaa jatkumona varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen kasvatustehtävälle. Toimintaa ohjaavat perusopetuksen yleiset kasvatustavoitteet. Toiminnalla on oma erityisluonteensa, sillä se perustuu vapaaehtoisuuteen ja sijoittuu lasten vapaa-aikaan. Lasten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäminen toteutuu parhaiten luonnollisia kasvuympäristöjä ja pedagogista osaamista hyödyntämällä ja yhdistämällä. Tavoitteena on avoin, rohkaiseva ja kiireetön ilmapiiri.

Lasten itsenäisyys lisääntyy kasvun myötä vähitellen, mutta lapset tarvitsevat vielä aikuisen turvaa, läsnäoloa ja ohjausta. Aamu- ja iltapäivätoiminnassa tulee olla riittävä määrä kelpoisuuden omaavia, osaavia ja ammattitaitoisia ohjaajia. Toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa hyödynnetään eri toimijoiden välistä moniammatillista yhteistyötä ja yhteistyötä perheiden kanssa. Yhteistyön tarkoituksena on lisätä tuntemusta lapsista ja auttaa heidän tarpeidensa tunnistamista sekä parantaa toiminnan laatua. Työsuhteiden pitkäkestoisuus edistää ihmissuhteiden pysyvyyttä, joka puolestaan lisää lasten turvallisuuden tunnetta ja ohjaajan mahdollisuutta tukea lasten kehitystä.

On suositeltavaa, että aamu- ja iltapäivätoiminta sisältyy kunnalliseen lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan³. Toimintaa järjestettäessä otetaan huomioon eri kieliryhmien tarpeet⁴ sekä eri-ikäisten lasten tarpeet. Myös eri kulttuuriryhmiin kuuluvien lasten tarpeet samoin kuin paikalliset erityispiirteet otetaan huomioon mahdollisimman hyvin.

1.2.1 Kuntakohtaiset strategiat

Aamu- ja iltapäivätoimintaa kehitetään hyväksytyjen strategioiden (kaupunkistrategia Tampere virtaa, lautakunnan hyväksymä lasten ja nuorten kasvun tukemisen palvelustrategia sekä johtokunnan hyväksymä päivähoidon ja perusopetuksen tuotantostrategia) lisäksi huomioimalla Tampereen kaupungin lapsi- ja nuorisopoliittinen ohjelma sekä lastensuojelusuunnitelma. Pormestarin pysyvää määrääyksen mukaisesti lähtökohtana on myös, että kaikessa kaupunki- ja palvelusuunnittelussa otetaan huomioon lapsi- ja nuorisonäkökulma sekä lastensuojelun keskeiset periaatteet.

1.2.2 Toiminta-ajatus

Tampere on lasten ja nuorten kaupunki, jossa lapsuus ja nuoruus tunnustetaan ja otetaan huomioon arvokkaana ikävaiheena. Lapsilla ja nuorilla on oikeus ikänsä mukaiseen, monipuoliseen ja hyvään

³ Lastensuojelulaki (417/2007) 12 §

⁴ Perusopetuslaki 48 b § 3 mom. (1136/2003)

palveluun. Heillä on oikeus osallistua ja vaikuttaa sekä oikeus hyvinvointiin ja suojeluun niiden kaikissa muodoissa.

Visio toteutuu kokonaisvaltaisena lasten ja nuorten hyvinvointina, jonka arvoperustana on turvallisuus, osallisuus, luovuus ja arvostus.

2 Aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitteet

Aamu- ja iltapäivätoiminnan yleisenä tavoitteena on tukea kodin ja koulun kasvatustyötä sekä lapsen tunne-elämän kehitystä ja eettistä kasvua. Toiminnan tulee lisäksi edistää lasten hyvinvointia ja tasa-arvoisuutta yhteiskunnassa sekä ennaltaehkäistä syrjäytymistä ja lisätä osallisuutta.⁵ Tämä tavoite velvoittaa kaikkia aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämisessä ja toteuttamisessa mukana olevia.

Kunta täsmentää perusopetuslaissa säädetyt ja tässä luvussa kuvattavat yleiset tavoitteet ottaen huomioon paikalliset tarpeet, toimintaympäristön ja kunnan omat strategiset linjaukset.

2.1 Kodin ja koulun kasvatustyön tukeminen

Kotien työtä tuettaessa lähtökohtana on, että lapsen huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen kasvatuksesta. Ohjaajilla on aamu- ja iltapäivätoiminnassa ammatillinen vastuu lapsen kasvatuksesta. Ohjaajien työtä ohjaavana periaatteena on kasvatuskumppanuus, jolla tarkoitetaan ammattikasvattajien sitoutumista toimimaan yhdessä huoltajien kanssa lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukena. Kodin ja koulun kasvatustyön tukeminen edellyttää keskinäiseen kunnioitukseen ja tasa-arvoisuuteen perustuvaa yhteistyötä. Koteja kannustetaan osallistumaan yhteistyöhön ja edistetään huoltajien aktiivista roolia.

Aamu- ja iltapäivätoiminta ja perusopetus toimivat yhteistyössä ja kehittävät paikalliseen yhteistyöhön sopivia rakenteita ja toimintatapoja. Aamu- iltapäivätoiminta yhdessä oppilashuollon palveluita tuottavan henkilöstön kanssa tukee lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia ja koulunkäyntiä. Yhteisen päämäärän tulee näkyä myös yksittäistä lasta koskevien asioiden hoidossa, tiedonsiirrossa ja aamu- ja iltapäivätoiminnan henkilöstön osallistumisessa tarpeen mukaan lasta koskeviin neuvotteluihin huoltajien luvalla. Avoin ja luottamuksellinen vuorovaikutus luo pohjan hyvälle yhteistyölle ja tiedottamiselle.

Aamu- ja iltapäivätoiminnassa lapsella voi olla huoltajan, opettajan ja ohjaajan kesken sovittavalla tavalla mahdollisuus läksyjen tekoon.

2.2 Hyvinvoinnin, tunne-elämän, ja sosiaalisen kehityksen tukeminen

Aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitteena on lasten hyvinvoinnin, tunne-elämän, ja sosiaalisen kehityksen tukeminen. Ohjaajan myönteisellä suhtautumisella ja läsnäololla on tässä suuri merkitys. On tärkeää, että jokainen lapsi kokee olevansa arvostettu ja hyväksytty. Lapset tarvitsevat myös kaveripiiriin hyväksyntää ja tunteen ryhmään kuulumisesta. Yhdessä toimimalla opitaan sosiaalisessa vuorovaikutuksessa tarvittavia taitoja, kuten vastavuoroisuutta ja erimielisyyksien

⁵ Perusopetuslaki 48 a § 1 mom. (1136/2003)

ratkaisua myönteisin keinoin. Lapsia ohjataan tunnistamaan erilaisia tunteita ja säätelemään omaa toimintaansa.

Lasten rohkaisu ja kannustaminen tukevat itsetunnon kehitystä, ja samalla lapset oppivat luottamaan omiin taitoihinsa. Osallistumisen iloa ja onnistumisen kokemuksia korostetaan. Aamu- ja iltapäivätoiminta tukee lasten harrastuneisuutta ja tutustuttaa mahdollisuuksien mukaan erilaisiin vapaa-ajan harrastuksiin. Aamu- ja iltapäivätoiminnan tulee sekä kasvuympäristönä että ilmapiiriltään olla kiireetön ja turvallinen. On tärkeää, että toiminnassa lapsilla on mahdollisuus sekä levähtämiseen ja rauhoittumiseen että ulkoiluun ja fyysiseen aktiivisuuteen. Maittava välipala ja ympäristön viihtyisyys lisäävät hyvinvoinnin kokemusta.

Koulun ja aamu- ja iltapäivätoiminnan yhteiset linjaukset tukevat ja vahvistavat lasten hyvinvointia ja sosiaalista kehitystä. Lasten tarpeet huomioonottava moniammatillinen yhteistyö edesauttaa myös aamu- ja iltapäivätoiminnan ryhmien muodostamista ja lasten sijoittelua ryhmiin. Tavoitteena on muodostaa lasten päivästä ehjä kokonaisuus.

2.3 Eettisen kasvun tukeminen

Aamu- ja iltapäivätoiminta tukee lasten eettistä kasvua ja käsitystä ihmisten yhdenvertaisuudesta. Toiminnan eettisenä lähtökohtana ovat Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritelty perusopetuksen arvopohja sekä kodin ja koulun kanssa yhdessä sovitut kasvatukselliset periaatteet ja käytännöt. Aamu- ja iltapäivätoiminnassa korostuu lapsilähtöisyys. Jokainen lapsi nähdään arvokkaana yksilönä. Lapset ovat ikä- ja kehitysvaiheensa mukaisesti itsestään ja teoistaan vastuullisia. He tarvitsevat eettisessä ajattelussaan ja vuorovaikutustaidoissaan aikuisten ohjausta. Eettisessä kasvatuksessa ja yhdenvertaisuuden tukemisessa on tärkeää erityisesti aikuisten antama malli, ryhmän vuorovaikutussuhteet sekä arkipäivän tilanteissa kohdattavat eettiset kysymykset. Eettisen kasvun tavoitteena on vastuullisuuden ja vastavuoroisuuden ymmärtäminen.

Aamu- ja iltapäivätoiminnassa lapsia ohjataan kasvamaan vähitellen vastuuseen:

- * omasta hyvinvoinnista ja terveellisistä elämäntavoista
- * toisten hyvinvoinnista sekä siihen liittyvistä oikeuksista ja velvollisuuksista
- * oman toiminnan aiheuttamista tunteista ja seurauksista itselle ja toisille
- * ryhmän toimintaan liittyvistä säännöistä ja sopimuksista
- * myönteisestä suhtautumisesta ympäristöön, luontoon ja kestäväan elämäntapaan

Yhteisöllinen vastuun, luottamuksen ja huolenpidon ilmapiiri aamu- ja iltapäivätoiminnassa edistää eettistä kasvua. Eettisessä kasvatuksessa hyödynnetään ryhmän vuorovaikutusta, eri tilanteisiin liittyviä keskusteluja, taiteen, leikin ja liikunnan tarjoamia mahdollisuuksia sekä esteettisiä kokemuksia ja toiminnallisuutta. Lasta ohjataan menettelytapoihin, joilla mahdollisia ongelmatilanteita voidaan käsitellä myönteisesti ja ratkaisukeskeisesti.

2.4 Osallisuuden, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistäminen sekä sosiaalinen vahvistaminen

Aamu- ja iltapäivätoiminnassa tavoitteena on osallisuuden, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistäminen sekä sosiaalinen vahvistaminen. Toiminta toteutetaan niin, että se lisää lasten onnistumisen kokemuksia ja osallisuutta. On tärkeää,

että lapset tulevat kuulluksi toiminnassa ja voivat osallistua sen suunnitteluun ja toteuttamiseen.

Huomiota kiinnitetään erityistä tukea tarvitsevien ja eri kulttuuritaustaisten lasten osallistumisen edistämiseen. Aamu- ja iltapäivätoiminnassa kunnioitetaan lasten omaa kieli- ja kulttuuritaustaa sekä elämäntapaa ja -arvoja. Samalla huolehditaan, että kukaan ei joudu muihin huonompaan asemaan esimerkiksi etnisen alkuperänsä, sukupuolensa, ikänsä, uskontonsa tai vammansa vuoksi. Perusopetuksen tavoin otetaan erityisesti huomioon lapset, jotka ovat taustaltaan saamelaisia, romaneja tai maahanmuuttajia, sekä viittomakieliset lapset. Eri kulttuureihin tutustumalla voidaan monipuolistaa toimintaa, lisätä ymmärrystä ja vähentää ennakkoluuloja sekä rikastuttaa yhdessäoloa.

Aamu- ja iltapäivätoiminnalla lisätään lasten tasa-arvoisuutta yhteiskunnassa. Tavoitteena on, että jokainen lapsi saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista tukea ja ohjausta. Suunnittelussa ja toteutuksessa otetaan huomioon tyttöjen ja poikien kehityksen erot ja erilaiset tarpeet.

Lasten tulee ikätasonsa mukaisesti saada itse osallistua yhteisten sääntöjen ja sopimusten muotoiluun ja saada kokemuksia osallisuudesta. Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo ehkäisevät kiusaamista ja syrjäytymistä. Tavoitteena on, että syrjäytymistä aiheuttavat tekijät havaitaan mahdollisimman varhain ja järjestetään tarvittavaa tukea. Tässä onnistuminen edellyttää monialaista yhteistyötä aamu- ja iltapäivätoiminnan, sosiaali- ja terveydenhuollon, varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen ja kodin kesken.

3 Aamu- ja iltapäivätoiminnan sisältö

Toiminnan sisällön tulee tukea toiminnalle asetettujen perusopetuksen aamuja iltapäivätoiminnan perusteiden ja kuntakohtaisen toimintasuunnitelman mukaisten tavoitteiden saavuttamista. Toiminnan järjestäjä ja toteuttaja vastaavat toimintapaikkakohtaisesta sisällön ja sen toteutuksen suunnittelusta. Sisällön suunnittelussa ja toteutuksessa otetaan huomioon näiden perusteiden määräykset, toiminnassa mukana olevien lasten määrä, toiminnan monipuolisuus sekä mahdollisuus toimintojen eriyttämiseen ja pienryhmyöskentelyyn. Huoltajille tarjotaan mahdollisuus osallistua toiminnan suunnitteluun. Toimintasuunnitelmasta ja toiminnan sisällöstä tiedotetaan huoltajille.

Aamu- ja iltapäivätoiminnassa korostuu lasten oikeus turvalliseen lapsuuteen ja kasvuympäristöön. Toiminnan sisällön suunnittelussa otetaan huomioon lasten tarpeet ja omat toiveet. Lapsen, huoltajan ja ohjaajan keskustelu ja tiedonvaihto siitä, millainen toiminta lasta kiinnostaa ja mikä tuottaa hänelle iloa ja virkistystä, vaikuttaa toiminnan sisällön käytännön toteutukseen. Sisältöön vaikuttavat myös paikalliset olosuhteet ja kulttuuritekijät, eri vuodenaikojen tarjoamat ja muut käytännön mahdollisuudet, yhteistyö kunnan muiden toimijoiden kanssa, ohjaajien omat vahvuudet sekä toteuttajien painotukset.

Laadukas aamu- ja iltapäivätoiminnan sisältö muodostuu lasten kannalta ehyeksi ja monipuoliseksi kokonaisuudeksi. Sen avulla vahvistetaan lasten osallisuutta ja toiminnan yhteisöllisyyttä. Toiminta tarjoaa kasvua ja kehitystä tukevaa sosiaalista vuorovaikutusta, ilon ja virkistykseen kokemuksia, esteettisiä kokemuksia ja mahdollisuuden kehittää erilaista osaamista.

Sisältöjä valittaessa on erityisesti kiinnitettävä huomiota lasten ikätason mukaiseen kasvuun ja kehitykseen tukevaan leikkiin, luovaan toimintaan ja myönteisiin elämyksiin. Liikkuminen ja ulkoilu sekä rentoutuminen ja levähtäminen ovat toiminnassa tärkeitä. Myös välipalan nauttimiseen liitetään kasvatuksellista ohjausta.

Lapsia ohjataan tarkoituksenmukaiseen ateriarytmiin sekä hyviin ruokavalintoihin ja ruokailutapoihin kiireettömässä ympäristössä.

Monipuolisella sisältötarjonnalla vahvistetaan lasten kulttuurista identiteettiä. Suomalaiseen ja muihin, lasten eri kulttuuritaustoihin liittyviin perinteisiin tutustutaan mm. laulujen, leikkien ja juhlien avulla. Sisältö voi liittyä erilaisiin tavoitteellisiin harrastuksiin ja muuhun kehitystä tukevaan toimintaan. Toiminta voi tarjota lapsille mahdollisuuden myös oman harrastuksen löytämiseen. Koulun kerhotoimintaan ja taiteen perusopetukseen osallistuminen voi olla osa lapsen aamu- ja iltapäivätoimintaa.

Aamu- ja iltapäivätoiminta kootaan seuraavista sisällöllisistä kokonaisuuksista:

- * eettinen kasvu ja yhdenvertaisuus
- * leikki ja vuorovaikutus
- * liikunta ja ulkoilu
- * ruokailu ja lepo
- * kulttuuri ja perinteet
- * käden taidot ja askartelu
- * kuvallinen, musiikillinen, kehollinen ja kielellinen ilmaisu
- * mediataidot
- * arkiaskareet, elinympäristö ja kestävä elämäntapa
- * erilaiset tiedolliset ja taidolliset aihepiirit

4 Tukea tarvitsevat lapset aamu- ja iltapäivätoiminnassa

Aamu- ja iltapäivätoiminta vahvistaa lasten kokonaisvaltaista kasvua ja kehitystä. Silloinkin, kun kyse on tukea tarvitsevista lapsista, toiminnan järjestämisen ja toteuttamisen lähtökohtana ovat aamu- ja iltapäivätoiminnan yleiset tavoitteet ja sisällöt. Työskentelytapojen ja toimintaympäristön suunnittelussa tulee ottaa huomioon lasten ikä ja kehitysvaihe sekä yksilölliset tarpeet. Toiminnan tulee tukea itsetunnon ja omatoimisuuden kehitystä, sosiaalista kasvua sekä itsenäistymistä lasten omien edellytysten mukaisesti. Lapsia kannustetaan aloitteellisuuteen ja aktiivisuuteen. Heille tarjotaan mahdollisuuksia onnistumisen kokemuksiin ja yhdessä toimimiseen.

Toiminnan ja ajankäytön suunnittelu ja selkeys sekä tilanteiden ennakointi ovat erityisen tärkeitä kehityksessään tukea tarvitseville lapsille. Leikin merkitys korostuu varsinkin nuorimpien osalta. Monipuolinen toiminta ja toiminnalliset työtavat edistävät lasten kehitystä. Liikunta, pelit ja leikit ovat hyviä välineitä myös sääntöjen noudattamisen ja itsesäätelyn harjaannuttamiseen. Yhdessä toimimisen taitoihin ja myönteisen vuorovaikutuksen edistämiseen kiinnitetään erityistä huomiota.

Tilojen ja välineiden tulee olla myös tukea tarvitsevien lasten tarpeisiin sopivia. Huomiota kiinnitetään muun muassa tilojen kokoon, muunneltavuuteen ja esteettömyyteen sekä kulkureittien toimivuuteen. Oikein suunnitelluilla ratkaisulla tuetaan lasten omatoimista ja helppoa liikkumista ja toimimista tiloissa. Värienkäytöllä ja valaistuksella voidaan vaikuttaa ympäristön hahmottamiseen ja antaa virikkeitä. Toiminnassa huolehditaan aina lasten psyykkisestä, fyysisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta.

Ohjaajien ammatillista osaamista työskentelyssä tukea tarvitsevien lasten kanssa vahvistetaan mm. perehdytyksen avulla. Ohjaajien työtä voidaan tukea myös erityisopettajien tai oppilashuoltohenkilöstön antaman konsultaation avulla. Yhteistyö koulun kanssa lisää oppilaantuntemusta ja täydennyskoulutus varmistaa osaamista.

4.1 Aamu- ja iltapäivätoiminta yleisen, tehostetun ja erityisen tuen aikana

Perusopetuslain mukaan opetukseen osallistuvalla on oikeus saada riittävää kasvun ja oppimisen tukea heti tuen tarpeen ilmetessä⁶. Lain ja Opetushallituksen laatimien perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden⁷ mukaisesti oppilaan saama tuki voidaan jakaa yleiseen, tehostettuun ja erityiseen tukeen. Ne ovat laajuudeltaan ja kestoaltaan erilaisia tukiratkaisuja. Aamu- ja iltapäivätoiminta voi tarvittaessa olla osa perusopetuksessa oppilaalle annettavaa oppimisen ja koulunkäynnin tukea. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa tuen tasot määritellään seuraavasti:

* Yleinen tuki on osa kaikkea oppilaan kasvatusta, opetusta ja ohjausta. Tuen tarve on silloin luonteeltaan yleensä lyhytaikaista, oppilas voi tarvita vain yhtä tukimuotoa, kuten tukiovetusta tai osa-aikaista erityisopetusta

* Oppilaalle, joka tarvitsee oppimisessaan tai koulunkäynnissään säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, annetaan tehostettua tukea hänelle laaditun, pedagogiseen arvioon perustuvan kirjallisen oppimissuunnitelman mukaisesti. Tehostettu tuki on luonteeltaan vahvempaa ja pitkäjänteisempää kuin yleinen tuki.

* Erityistä tukea annetaan niille oppilaille, joiden kasvun, kehityksen tai oppimisen tavoitteiden saavuttaminen ei toteudu riittävästi muilla tukitoimilla. Erityisen tuen antamisesta tehdään hallintopäätös, joka perustuu pedagogiseen selvitykseen. Oppilaalle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS), josta on käytävä ilmi erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisen opetuksen ja muun tuen antaminen. Oppilaat, joille on tehty erityistä tukea koskeva päätös, ovat oikeutettuja hakemaan aamu- ja iltapäivätoimintaan koko perusopetuksen ajan. Kunta päättää toiminnan laajuudesta. Mikäli mahdollista, erityistä tukea saavien oppilaiden aamu- ja iltapäivätoiminta järjestetään muun aamu- ja iltapäivätoiminnan yhteydessä. Jos oppilaiden tarpeet sitä edellyttävät, voidaan toiminta järjestää myös omissa ryhmissä. Aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestäminen mahdollisuuksien mukaan oman ikäkauden mukaisissa ryhmissä tukee erityistä tukea saavien oppilaiden kehitystä

Kun tehostettua tai erityistä tukea saava oppilas osallistuu aamu- ja iltapäivätoimintaan, on tärkeää että aamu- ja iltapäivätoiminnan henkilöstö ottaa lapsen tuen tarpeet huomioon. Yhtä tärkeää on, että koulussa nähdään aamu- ja iltapäivätoiminnan tarjoamat mahdollisuudet oppilaan koulunkäynnin ja oppimisen tukemiseen.

Tampereen kaupungissa aamu- ja iltapäivätoiminnan jokaisessa toimintapaikassa riippumatta palveluntuottajasta tulee olla valmius Tampereen kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti yleistä, tehostettua ja erityistä tukea saavien oppilaiden kokonaisvaltaiseen tukemiseen muun aamu- ja iltapäivätoiminnan yhteydessä. Jos oppilaiden tarpeet sitä edellyttävät, voidaan erityistä tukea saavien lasten toiminta järjestää myös omissa ryhmissä kullakin yhteistoiminta-alueella (läntinen, keskinen, itäinen). Toiminta voidaan järjestää myös yhteistoiminta-alueiden välisenä yhteistyönä, mikäli se katsotaan lapsen edun mukaiseksi.

Jokaisella lapsella tulee olla mahdollisuus omista lähtökohdistaan käsin onnistua ja kasvaa ihmisenä. Aamu- ja iltapäivätoiminnassa tulee ottaa huomioon monenlaiset lapset ja heidän kulttuuritaustansa. Oppilaan saaman tuen tulee olla jatkuvaa sekä koulussa että aamu- ja iltapäivätoiminnassa. Tuen järjestämiseen ja toteuttamiseen liittyvistä ratkaisuista sovitaan toiminnan järjestäjän ja tuottajan välisissä palvelusopimuksissa.

⁶ Perusopetuslaki 30 § 1 mom. (642/2010)

⁷ Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden muuttaminen ja täydentäminen, MÄÄRÄYS 50/01/2010

4.2 Yhteistyö toiminnan järjestämisessä

Toiminnan järjestelyjä suunniteltaessa yhteistyö huoltajan, koulun ja aamu- ja iltapäivätoiminnan kesken on erityisen tärkeää. Huoltajan ja mahdollisesti koulun henkilöstön kanssa sovitaan, miten tehostettua tai erityistä tukea saavan oppilaan tarpeet sekä kasvuun ja kehitykseen liittyvät tavoitteet otetaan huomioon aamu- ja iltapäivätoiminnassa. Moniammatillinen yhteistyö lisää edellytyksiä oppilaan riittävään tukemiseen.

Tehostetun tuen aikana käytettävä oppimissuunnitelma sekä erityiseen tukeen kuuluva henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS) voivat tarvittaessa sisältää kuvaukset oppilaan osallistumisesta aamu- ja iltapäivätoimintaan sekä yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa. Niissä voidaan kuvata, miten aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitteet ja toimintamallit tukevat oppilaan kehitystä. Tällä tavoin oppilaan päivästä muodostuu kasvatuksellinen kokonaisuus.

Tiedot tehostetun ja erityisen tuen antamisesta, näihin liittyvät asiakirjat ja asiakirjoihin sisältyvät tiedot ovat salassa pidettäviä. Oppilasta koskevien salassa pidettävien tietojen luovuttaminen aamu- ja iltapäivätoiminnan henkilöstölle edellyttää huoltajan antamaa yksilöityä tiedonsiirtolupaa. Aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaaja voi osallistua oppilaan tehostettuun tukeen kuuluvan oppimissuunnitelman tai erityiseen tukeen kuuluvan henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman (HOJKS) laadintaan huoltajan luvalla. Toiminnan järjestäjänä kunnan tulee huolehtia siitä, että aamu- ja iltapäivätoiminnan tehtävissä toimivat henkilöt perehdytetään henkilötietojen käsittelyyn, salassapitoon ja vaitiolovelvollisuuteen liittyviin säädöksiin sekä lastensuojelulain velvoitteisiin⁸

Tehostettua tai erityistä tukea saavilla oppilailla voi kunnan päätösten mukaisesti olla oikeus maksuttomaan koulukuljetukseen. Sekä näiden että muiden kuljetukseen oikeutettujen oppilaiden osalta tulisi myös aamu- ja iltapäivätoimintaa järjestettäessä pyrkiä siihen, että ko. oppilailla on mahdollisuus käyttää koulukuljetusetuutta⁹. Silloin kun kuljetukset järjestetään, tulee huolehtia turvallisuudesta, vastuunjaosta ja kaikkien toimijoiden riittävästä ohjeistuksesta.

Pedagogiseen arvioon tai selvitykseen perustuen oppilaalle tehdään koulussa yhteistyössä oppilaan, huoltajien ja opettavien opettajien kanssa oppimissuunnitelma tai henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Aamu- ja iltapäivätoiminnan henkilöstöllä on mahdollisuus osallistua neuvotteluihin huoltajan suostumuksella. Samalla sovitaan, miten tavoitteet otetaan huomioon tehostettua tai erityistä tukea saavan oppilaan aamu- ja iltapäivätoiminnassa. Nämä tavoitteet, tukitoimet ja toteuttajat tulee kuvata oppimissuunnitelmassa tai henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa. Huoltajan antama yksilöity tiedonsiirtolupa kirjataan em. asiakirjoihin.

Jos lapselle on tehty lasten ja nuorten lautakunnan hyväksymien kuljetusperusteiden mukainen päätös koulukuljetuksesta, koulukuljetusetuutta on mahdollisuus käyttää aamu- ja iltapäivätoimintaan. Mahdollisiin aikataulumuutoksiin tulee varata järjestelyaikaa vähintään kaksi viikkoa. Muutokset hyväksytään vain perustellusta syystä.

⁸ Lastensuojelulaki 25 § 417/2007

⁹ Perusopetuslaki 48 b § 3 mom. 1136/2003

5 Toiminnan järjestäminen, suunnittelu ja arviointi kunnassa

Kunnalla on kokonaisvastuu perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämisestä säädösten ja tämän määräyksen mukaisesti.

Kunta päättää johtosäännössään, minkä hallintokunnan alaisuuteen toiminta sijoitetaan kuntalain¹⁰ säännösten mukaisesti. Johtosäännössä määrätään, kuka viranhaltija tai mikä toimielin toiminnasta vastaa.

5.1. Aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestäminen

Kunta voi järjestää toimintaa itse tai yhdessä muiden kuntien kanssa tai hankkia palvelun ostopalveluna muulta julkiselta tai yksityiseltä palvelujen tuottajalta tai antamalla avustusta palvelujen tuottajalle¹¹. Kunta voi käyttää edellä mainittuja toiminnan järjestämistapoja myös samanaikaisesti. Julkisia palvelujen tuottajia ovat kunnat, kuntayhtymät sekä seurakunnat ja seurakuntayhtymät. Yksityisiä palvelujen tuottajia ovat esimerkiksi järjestöt, yhdistykset, yhtiöt ja muut palvelujen tuottajat. Kunnan ja palveluntuottajan välille laaditaan sopimus.

Kunnan järjestäessä tai hankkiessa perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoimintaa, sitä tulee tarjota kunnan päättämässä laajuudessa perusopetuksen ensimmäisen ja toisen vuosiluokan oppilaille sekä muiden vuosiluokkien osalta oppilaille, joilla on perusopetuslain mukainen päätös erityisestä tuesta¹². Tällöin kunta saa toimintaan valtionosuutta opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain¹³ mukaisesti. Valtionosuuden saamisen edellytyksenä on, että toimintaa järjestetään edellä mainituille lapsiryhmille. Kunnan tulee toimintasuunnitelmansa mukaisesti tiedottaa toiminnasta ja toiminnan järjestämistavoista kuntalaisille.

Lapsen osallistuminen aamu- ja iltapäivätoimintaan on huoltajalle vapaaehtoista. Toimintaa tulee tarjota joko 570 tai 760 tuntia koulun työvuoden aikana kullekin toimintaan osallistuvalla lapsella¹⁴. Perheet hyödyntävät tarjolla olevan toiminta-ajan tarpeidensa mukaisesti. Toimintaa voidaan järjestää koulun työvuoden aikana arkipäivisin esimerkiksi keskimäärin 3 tai 4 tuntia päivässä, joko aamu- tai iltapäivätoimintana tai molempina. Sitä voidaan järjestää arkipäivinä pääsääntöisesti kello 7.00 – 17.00 välisenä aikana. Tarkoituksenmukaista on ajoittaa aamu- ja iltapäivätoiminta sellaiseen ajankohtaan, jolla mahdollisimman hyvin voidaan välttää lasten yksinolo ja tukea koulunkäynnin, vanhempien työelämän ja perheiden vapaa-ajan yhteensovittamista. Otettaessa lapsia aamuja iltapäivätoimintaan heihin on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita¹⁵. Aamu- ja iltapäivätoiminnasta voidaan määrätä kuukausimaksu¹⁶.

Aamu- ja iltapäivätoimintaan osallistuvalla lapsella on tarjottava välipala¹⁷. Välipalat suunnitellaan monipuolisiksi ja vaihteleviksi siten, että ne noudattavat kansallisia ravitsemussuosituksia ja ottavat huomioon ruokailuun liittyvät erityistarpeet. Aamu- ja iltapäivätoimintaan osallistuvilla lapsilla on oikeus turvalliseen toimintaympäristöön¹⁸. Toiminnassa käytetään koulun tai muita toimintaan soveltuvia lähiympäristön tiloja. Toiminnan järjestäjänä kunnan tulee varmistaa, että tilat ja

¹⁰ Kuntalaki (365/1995) 16 § 1 mom. ja 50 § 1 mom. (1068/2008) ja 2 mom.

¹¹ Perusopetuslaki 48 b § 3 mom. (1136/2003)

¹² Perusopetuslaki 48 b § 1 mom. (1136/2003) ja Perusopetuslaki 17 § 2 mom. (642/2010)

¹³ Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta (635/1998) 5 § 3 a (1137/2003)

¹⁴ Perusopetuslaki 48 b § 4 mom. (1081/2006)

¹⁵ Perusopetuslaki 48 b § 2 mom. (1136/2003)

¹⁶ Perusopetuslaki 48 f 1 mom. (1081/2006)

¹⁷ Perusopetuslaki 48 d § (1136/2003)

¹⁸ Perusopetuslaki 48 d § (1136/2003)

välineet ovat toimivia, turvallisia ja tarkoituksenmukaisia. Toimintapaikassa tulee olla voimassaoleva turvallisuus- ja pelastussuunnitelma. Koulutilojen käytön suunnittelussa, koulurakennusten korjauksissa ja uusien koulujen rakentamisessa otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon aamu- ja iltapäivätoiminnan tilatarpeet. Toimintaympäristön tulee tukea toiminnalle asetettuja tavoitteiden saavuttamista, ja sitä suunniteltaessa tulee ottaa turvallisuuden lisäksi huomioon toiminnan luonne ja tarkoitus, lapsen kiinnostuksen kohteet ja toiminnan monipuolisuus. Aamu- ja iltapäivätoiminnassa sattuneen tapaturman hoito on lapselle maksuton¹⁹. Kunta voi ottaa vakuutuksen aamu- ja iltapäivätoiminnassa oleville lapsille.

Aamu- ja iltapäivätoiminnassa tulee olla toiminnan järjestämistapa huomioon ottaen riittävä määrä ammattitaitoisia ohjaajia²⁰. Lain mukaan kunnan tulee varmistaa ohjaajien määrän ja osaamisen lisäksi se, että niiltä henkilöiltä, jotka työskentelevät henkilökohtaisessa vuorovaikutuksessa alaikäisen kanssa ilman huoltajan läsnäoloa, pyydetään nähtäväksi ote rikosrekisteristä.²¹ Aamu- ja iltapäivätoiminnan henkilöstö ei saa sivullisille ilmaista lasta tai hänen huoltajaansa koskevia salassa pidettäviä tietoja tai luovuttaa salassa pidettäviä asiakirjoja. Tietojen ilmaiseminen ja asiakirjan luovuttaminen on mahdollista vain huoltajan yksilöidyn suostumuksen perusteella²². Perusopetuksesta ja siihen liittyvästä oppilashuollosta vastaavat henkilöt voivat luovuttaa aamu- ja iltapäivätoiminnasta vastaaville henkilöille toiminnan asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot. Jos lapsi siirtyy toisen opetuksen järjestäjän järjestämään aamu- ja iltapäivätoimintaan, aikaisemman järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä viipymättä toimitettava opetuksen tai toiminnan järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden opetuksen järjestäjän pyynnöstä²³.

5.1.1 Toiminta-aika

Aamu- ja iltapäivätoimintaa järjestetään koulujen syyslukukauden ja kevätlukukauden aikana lukuun ottamatta lukuvuoden aloitus- ja päättymispäiviä. Syys-, joului-, ja talvilomien aikana toimintaa tarjotaan supistetusti mahdollisuuksien mukaan.

Aamutoimintaa järjestetään klo 8.00 - 10.00 välisenä aikana ja iltapäivätoimintaa klo 12.00 - 17.00. Lyhennettyyn iltapäivätoimintaan osallistuvan lapsen toiminta-aika ryhmässä on enintään kolme tuntia päivässä koulun päättymisen jälkeen tai enintään kolme iltapäivää viikossa.

5.1.2 Toimintamaksu

Lasten ja nuorten palveluiden lautakunta päättää vuosittain toimintamaksun suuruuden.

Maksun perimättä jättämistä tai alentamista voi hakea päivähoidon asiakaspalveluyksikön asiakaspalvelupäälliköltä. Päätöksiin sovelletaan Tampereen kaupungin toimeentulotukiohjeistusta. Maksualennusta tai perimättä jättämistä ei pääsääntöisesti myönnetä takautuvasti vaan korkeintaan sen kuukauden alusta, jolloin hakemus on jätetty asiakaspalvelupäällikölle.

¹⁹ Perusopetuslaki 48 d § (1136/2003)

²⁰ Perusopetuslaki 48 e § (1136/2003)

²¹ Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä (504/2002) 2 § 2 mom. (1138/2003)

²² Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999)

²³ Perusopetuslaki 40 § 2 mom. (642/2009)

5.1.3 Toiminnasta tiedottaminen ja toimintaan hakeminen sekä valintakriteerit

Aamu- ja iltapäivätoiminnasta tiedottaminen kuuluu toiminnan järjestäjälle, palveluntuottajille sekä kouluille.

Toiminnan järjestäjä ja palveluntuottajat antavat yhteistyössä huoltajille tietoa perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteista sekä kuntakohtaisesta toimintasuunnitelmasta. Tieto- ja viestintätekniikkaa käytetään parantamaan ja monipuolistamaan tiedon kulkua ja yhteydenpitoa aamu- ja iltapäivätoiminnan ja kodin välillä.

Aamu- ja iltapäivätoimintaa esitellään keväällä koulutulokkaiden tutustumispäivässä kussakin koulussa. Toiminta-ajan alettua aamu- ja iltapäivätoiminta järjestää huoltajille toimintapaikoittain tutustumispäivän ja vähintään kerran toiminta-aikana vanhempainillan. Aamu- ja iltapäivätoimintaa järjestävien toimintapaikkojen on käytettävä aktiivisesti sähköisiä viestimiä (esim. kotisivut, sähköposti, Helmi) ja tiedotettava huoltajille toiminnan päivittäisestä aikataulusta pääpiirteittäin.

Toimintapaikka pyritään tarjoamaan kaikille toimintaan oikeutetuille hakuajan puitteissa hakeneille oppilaille. Lapsella ja hänen huoltajallaan ei kuitenkaan ole subjektiivista oikeutta saada perusopetuslain mukaisia aamu- ja iltapäivätoimintapalveluja. Hakuaika seuraavaa lukuvuotta varten on maaliskuussa.

Toimintaan ovat etusijalla ensimmäisen luokan oppilaat ja ne oppilaat, joilla on erityisen tuen päätös. Toisen luokan oppilaista ovat etusijalla ne lapset, joilla on sosiaalinen peruste valvotulle iltapäivälle tai joiden vanhemmat ovat työssä tai opiskelevat kokopäiväisesti.

Vanhemmille tiedotetaan aamu- ja iltapäivätoiminnan paikan myöntämisestä 31.5. mennessä. Samassa yhteydessä selvitetään palvelutarpeen muuttamisen ja paikan perumisen käytännöt. Jos paikasta luovutaan ennen toimintakauden alkua, se tulee tehdä 31.7. mennessä. Jos perheen tilanteessa tapahtuu oleellisia muutoksia, paikasta voi luopua kesken kauden. Paikasta luopumisesta tulee ilmoittaa kirjallisesti kuluvan kuukauden loppuun mennessä toimintapaikkaan. Perusopetuslain (48 §) mukaan aamu- ja iltapäivähoitomaksujen perimisen osalta sovelletaan päivähoidon maksukäytäntöä. Päivähoidon maksukäytännön mukaan on mahdollista periä vanhemmilta puolet kuukausimaksusta, jos vanhemmat eivät ota vastaan myönnettyä päivähoitopaikkaa tai peruuta sitä ajoissa. (Asetus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 25 § 2 mom.)

5.1.4 Lapsiryhmän koko

Koululaisten aamupäivätoiminta käynnistetään, jos hakijoita toimintapaikkaan on vähintään 8 ja jos tilat toimintaan järjestyvät. Iltapäivätoiminta käynnistetään, jos hakijoita toimintapaikkaan on vähintään 10. Lapsiryhmiä muodostettaessa huomioidaan lasten tuen tarpeet sekä monikieliset ja – kulttuuriset lapset.

5.1.5 Henkilöstön resursointi, henkilöstön rakenne ja ohjaajien kelpoisuus

Henkilökunnan kelpoisuusvaatimukset on määritelty valtioneuvoston asetuksessa (115/2004). Perusopetuslain mukaisesti aamu- ja iltapäivätoiminnassa tulee olla toiminnan järjestämistapa huomioon ottaen riittävä määrä ammattitaitoisia ohjaajia²⁴. Tampereen kaupungissa lähtökohtana on, että aamu- ja iltapäivätoiminnan lapsiryhmällä tulee olla vähintään yksi kelpoisuusvaatimukset täyttävä ohjaaja.

²⁴ Perusopetuslaki 48§

5.1.6 Ohjaajien rikostaustan selvittäminen ja ohjaajien perehdyttäminen

Ohjaajien rikostaustan selvittämisessä noudatetaan lakia L lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä (504/2002) 2 § 2 mom. (1138/2003).

Palveluntuottaja vastaa toimintapaikoittain ohjaajien perehdyttämisestä ja täydennyskoulutuksesta.

5.1.7 Välipalan järjestäminen

Aamu- ja iltapäivätoimintaan osallistuvalla lapsella tarjotaan välipala. Välipalat suunnitellaan monipuolisiksi ja vaihteleviksi siten, että ne noudattavat kansallisia ravitsemussuosituksia ja ottavat huomioon ruokailuun liittyvät erityistarpeet.

5.1.8 Pelastussuunnitelma

Pelastussuunnitelma on tarkoitettu sekä normaali- että poikkeusolojen vaara- ja onnettomuustilanteita varten. Suunnitelmassa mainitut turvallisuusjärjestelyt edellyttävät toimiakseen kohteen yhteistä suunnittelua pelastussuunnitelman tekovaiheessa sekä sen valmistuttua perehtymistä siihen. Tämä koskee niin julkisia kuin yksityisiäkin palveluntuottajia tilaajan päätettyä toimintapaikoista ja tiloista. Pelastussuunnitelma tulee tarkistaa ja päivittää vuosittain.

Kiinteistön omistaja ja haltija on onnettomuuksien varalta velvollinen hankkimaan ja pitämään kunnossa sammutus- ja pelastuskalustoa sen mukaan kuin siitä erikseen säädetään tai kunnan paloviranomainen yksittäisen kohteen osalta määrää. Työturvallisuuslaki velvoittaa työntäjän hankkimaan ensiapu- ja sidostarvikkeita sekä tarvittavia lääkkeitä.

Nimetyt turvallisuushenkilöstön avulla pyritään tehostamaan kohteen ennalta ehkäiseviä turvallisuustoimenpiteitä sekä varmistamaan poikkeamatilanteissa järjestäytyneet ja turvalliset toiminnot. Tärkeä tavoite on kehittää oikeaa asennoitumista ja turvallisuustekijöitä siten, että ne syntyvät vähitellen enemmän yksittäisistä ihmisistä sekä yritysten ja yhteisöjen sisällä ilman voimakasta viranomaisohjausta. Turvallisuuskoulutuksen ja perehdytyksen tavoitteena ovat kohteen tehokas onnettomuuksien ennaltaehkäisytoiminta ja oikeat toimintatavat poikkeamatilanteissa.

Tärkeintä on, että kohteen henkilöt tuntevat kohteen riskit, tietävät miten niitä ko. kohteessa ennalta ehkäistään ja miten toimitaan, jos kaikesta huolimatta tapahtuu jotain poikkeavaa. Kussakin aamu- ja iltapäivätoiminnan ryhmässä tulee työskennellä vähintään yksi ensiaputaitoinen henkilö.

Pelastussuunnitelmasta tiedotetaan kaikkia rakennuksessa työskenteleviä aikuisia. Aikuisten tehtävänä on opettaa lapsille turvallisuuskäyttäytymistä osana ohjattua aamu- ja iltapäivätoimintaa.

5.1.9 Vakuutusasiat

Toiminnan turvallisuutta ja vahingonkorvauksia koskevat asiat määritellään palvelusopimuksissa.

5.1.10 Tilaajan ja tuottajan välinen työnjako palvelujen järjestämisessä

Lasten ja nuorten palvelujen lautakunta hyväksyy koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelman ja päättää asiakasmaksuista.

Päivähoidon asiakaspalveluyksikkö koordinoi toimintaa ja järjestää mm. yhteisiä palautekokouksia palveluntuottajille.

Tilaaaja vastaa

- palveluntuottajien valinnasta
- valvonnan toteuttamisesta
- avustuksista päättämisestä
- palvelusopimuksen valmistelusta
- hakuprosessista ja siihen liittyvästä tiedottamisesta
- aamu- ja iltapäivätoimintapaikkojen jaosta kunnallisen ja muiden palveluntuottajien kesken
- päätöksenteosta paikan saamiseksi
- asiakasmaksujen alentamisesta ja perimättä jättämisestä
- toiminnan arvioinnista
- palveluntuottajien yhteistyön edistämisestä

Palveluntuottaja vastaa

- ryhmien muodostamisesta tarkoituksenmukaisesti
- tilojen hankinnasta
- henkilökunnan rekrytoinnista
- henkilökunnan täydennyskoulutuksesta
- vanhempien toimintapaikan peruuntumisilmoitusten vastaanottamisesta ja tiedottamisesta tilaajalle
- yhteistyöstä ja tiedonkulusta kotien ja koulun välillä.

Huoltajien toiveet palveluntuottajasta otetaan huomioon mahdollisuuksien mukaan.

Muuhun kuin kunnalliseen toimintaan valittavien lasten paikoista tiedottamisesta huolehtii kukin palveluntuottaja.

5.2 Toiminnan suunnittelu ja arviointi

Aamu- ja iltapäivätoimintaa järjestävän kunnan tulee hyväksyä perusopetuslaissa tarkoitettua aamu- ja iltapäivätoimintaa varten toimintasuunnitelma²⁵, joka on laadittu perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet ja paikalliset olosuhteet huomioon ottaen. Toimintasuunnitelman tarkoituksena on tukea aamu- ja iltapäivätoiminnan paikallista järjestämistä ja kehittämistä sekä lisätä toiminnan suunnitelmallisuutta ja pitkäjänteisyyttä.

Kunnan tulee myös arvioida antamaansa tai hankkimaansa aamu- ja iltapäivätoimintaa sekä osallistua toimintansa ulkopuoliseen arviointiin. Arviointien keskeiset tulokset tulee julkistaa.²⁶

Kunta päättää johtosäännössään, minkä hallintokunnan alaisuuteen toiminta sijoitetaan kuntalain²⁷ säännösten mukaisesti. Johtosäännössä on hyvä määrätä myös, minkä viranhaltijan tai toimielimen päätösvaltaan kuuluvat mm. seuraavat asiat:

- * toiminnan järjestäminen ja koordinointi
- * ostopalvelusopimusten tekeminen²⁸ ja valvonnan toteuttaminen
- * avustuksista päättäminen ja valvonnan toteuttaminen
- * toimintasuunnitelman laatiminen ja hyväksyminen
- * päätös lapsen ottamisesta aamu- ja iltapäivätoimintaan
- * toimintamaksun alentaminen ja perimättä jättäminen

Palveluntuottajien toiminnan arvioimisesta vastaa toiminnan järjestäjä. Palveluntuottajat osallistuvat sekä valtakunnallisiin että kuntakohtaisiin toiminnan arviointeihin ja arvioivat itse toimintaansa. Huoltajilta kerätään suoraa asiakaspalautetta toimintakausittain.

Arvioinnin keskeiset tulokset julkistetaan ja niiden pohjalta kehitetään toimintaa.

²⁵ Perusopetuslaki 48 b § 4 mom. (1136/2003)

²⁶ Perusopetuslaki 48 c § (1136/2003)

²⁷ Kuntalaki 50 § 1 mom. (1068/2008) ja 2 mom.

²⁸ Laki julkisista hankinnoista (348/2007)

6 Aamu- ja iltapäivätoiminnan yhteistyö ja tiedonkulku

6.1 Yhteistyö huoltajien ja koulun kanssa

Aamu- ja iltapäivätoiminnan lähtökohtana on kasvatuskumppanuus, jossa korostetaan huoltajien aktiivista roolia. Aamu- ja iltapäivätoiminnan rooli korostuu aamu- ja iltapäivätoiminnan ja monikielisten sekä –kulttuuristen perheiden välisessä yhteistyössä. Tapaamisiin järjestetään tulkkaus aina tarvittaessa.

Aamu- ja iltapäivätoiminta ja perusopetus toimivat yhteistyössä. Toiminnan järjestäjä sopii yhdessä palveluntuottajien kanssa yhteistyöhön sopivia rakenteita ja toimintatapoja. Toimintatapoja määriteltäessä otetaan huomioon huoltajien ja koulun yhteistyö yksittäistä lasta koskevissa asioissa. Lisäksi huomioidaan aamu- ja iltapäivätoiminnan vaikuttavuus koko koulu yhteisön tasolla.

6.2 Lasta koskevien salassa pidettävien henkilötietojen luovuttamiseen liittyvä menettely

Tiedot tehostetun ja erityisen tuen antamisesta, näihin liittyvät asiakirjat ja asiakirjoihin sisältyvät tiedot ovat salassa pidettäviä. Oppilasta koskevien salassa pidettävien tietojen luovuttaminen aamu- ja iltapäivätoiminnan henkilöstölle edellyttää huoltajan antamaa yksilöityä tiedonsiirtolupaa. Toiminnan järjestäjänä kunnan tulee huolehtia siitä, että aamu- ja iltapäivätoiminnan tehtävissä toimivat henkilöt perehdytetään henkilötietojen käsittelyyn, salassapitoon ja vaitiolovelvollisuuteen liittyviin säädöksiin sekä lastensuojelulain velvoitteisiin.

6.3 Moniammatillinen oppilashuoltotyö

Aamu- ja iltapäivätoiminta yhdessä oppilashuollon palveluita tuottavan henkilöstön kanssa tukee lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia ja koulunkäyntiä. Yhteisen päämäärän tulee näkyä myös yksittäistä lasta koskevien asioiden hoidossa, tiedonsiirrossa ja aamu- ja iltapäivätoiminnan henkilöstön osallistumisessa tarpeen mukaan neuvotteluihin huoltajien luvalla.

6.4 Yritysten ja yhteisöjen kanssa tehtävä yhteistyö, markkinointi ja sponsorointi aamu- ja iltapäivätoiminnassa

Lapset ovat kuluttajansuojalaissa erityisasemassa. Lapsiin kohdistuvaa markkinointia arvioidaan keskimääräistä tiukemmin, koska lapset ovat aikuisia alttiimpia markkinoinnin vaikutuksille. Mainos, jonka aikuinen tunnistaa helposti mainokseksi, ei välttämättä ole selvä asia lapselle.

Lasten vanhemmilla on ensisijainen oikeus päättää siitä, millaiseen kaupalliseen yhteistyöhön heidän lapsensa saavat osallistua tai millaista kaupallista aineistoa heidän lapsilleen saa jakaa. Vanhemmat vastaavat lapsen kasvatuksesta ja perheen kulutuspäätöksistä. Koska markkinointiviestinnällä pyritään vaikuttamaan lasten kulutustottumuksiin, on tärkeää, että vanhemmat voivat vaikuttaa siihen, millaisen markkinoinnin kanssa lapsi joutuu tekemisiin. Sponsorointi ja muu markkinointi ei saa rohkaista lapsia painostamaan vanhempiaan ostamaan sponsorin tai muun markkinoinnin harjoittajan tuotteita.

Markkinoinnin täytyy olla tunnistettavissa markkinoinniksi. Lapsella on oikeus saada tietää, koska häneen yritetään vaikuttaa kaupallisesti, millä tavalla, kenen toimesta ja minkä vuoksi. Peiteltä mainonta ei ole sallittua.

6.5 Rekisterivastuut

Rekisterivastuut on määritelty Perusopetuksen sekä koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan palvelusopimuksessa. Liite 1

Liite 1. Rekisterivastuutaulukko

Tietosuoja ja rekisterivastuut	Tilaaaja	Tuottaja
Rekisterivastuu	X	
Rekisterin ylläpitojärjestelmä <ul style="list-style-type: none"> • sähköiset tietojärjestelmät • manuaalinen aineisto 	X	X X
Asiakastietojen oikeaoppinen käsittely ja vaitiolovelvollisuus	X	X
Asiakastietojen ajantasaisuus ja ylläpito		X
Asiakastietojen luovuttaminen asianosaisille		X
Asiakastietojen luovuttaminen muille viranomaisille	X	X
Asiakkaan suostumuksen hankkiminen tietojen luovutukseen		X
Asiakkaan oikeus tarkistaa tietonsa		X
Virheellisen tai tarpeettoman tiedon korjaus		X
Asiakasrekisterin suojauksen periaatteet (säilyttäminen, arkistointi, hävittäminen)		X
Käytännön ohjeiden laadinta, henkilökunnan perehdyttäminen ja koulutus		X
Tietoturva ja tietosuojan käytänteiden auditointi	X	X
Raportointi tietosuojapoikkeamista	X	X

* Tietojärjestelmien omistajuus ja hankinta kuuluu Tiehalle (tietohallinto).

